

نقش نفت در اقتصاد ایران

ارزیابی اقتصادی دلاری بودن درآمد نفت در اقتصاد ایران

الله مراد سیف

نفت در بازار جهانی با دلار آمریکا خرید و فروش می‌شود، در نتیجه، درآمد کشورهای صادرکننده نفت به دلار آمریکاست، در حالی که آنها از کشورهای مختلف و با ارزهای گوناگون کالا وارد می‌کنند. بنابراین، نوسان ارزش دلار آمریکا در برابر هر یک از ارزها می‌تواند به‌طور مستقیم بر قدرت خرید این کشورها تأثیر بگذارد. این تحقیق تأثیر نوسان ارزش دلار آمریکا بر قدرت خرید ایران را بررسی می‌کند.

به منظور بررسی علمی تأثیر نوسان ارزش دلار آمریکا بر قدرت خرید ایران از کشورهای اصلی طرف معامله با آن، ابتدا براساس ارزش واردات ایران از کشورهای مختلف، کشورهای مشخص شده‌اند که طی سالهای ۷۳-۷۶ میلادی بیشترین واردات ما از آنها بوده است. بدین ترتیب، سبد ارزی مورد نظر ما این ژاپن، مارک آلمان، فرانک فرانسه، فرانک سوئیس، دلار استرالیا، پوند انگلستان، لیر ایتالیا، فرانک بلژیک، گویلدن هلند، و پیوتای اسپانیا است. سپس ارزش نسبی یک دلار آمریکا در مقابل ارزهای مورد نظر در هر سال نسبت به سال پایه (۱۹۷۳) را از رابطه زیر به دست آورده‌ایم:

$$\text{ارزش یک دلار آمریکا به نرخ ارز } m \text{ در سال } n = \frac{\text{ارزش نسبی یک دلار آمریکا در مقابل پایه ارز } m \text{ در سال } n}{\text{ارزش یک دلار آمریکا به نرخ ارز } m \text{ در سال پایه}}$$

محاسبات نشان می‌دهد که به‌طور کلی ارزش دلار آمریکا در برابر این ژاپن، مارک آلمان، گویلدن هلند، و فرانک سوئیس کاهش داشته، اما در برابر پوند انگلستان، لیر ایتالیا، فرانک فرانسه، و بقیه ارزهای مورد نظر تقویت شده است.

کشور	کل واردات (۱۹۷۳-۸۶) میلادی به ارزش ثابت دلار (میلیون دلار)	کل واردات (۱۹۷۳-۸۶) میلادی به ارزش جاری دلار (میلیون دلار)	تفاوت (میلیون دلار)
ژاپن	۲۰۸۹۶/۷۳	۲۳۰۲۳/۲۴	- ۲۱۲۶/۵۱
آلمان غربی	۲۵۷۴۹/۸۳۷	۲۸۶۹۵/۳۸۷	- ۲۹۴۵/۵۵
فرانسه	۵۱۴۲/۰۲	۴۷۷۹/۴۳	+ ۳۶۲/۵۹
انگلستان	۱۵۸۸۰/۷۱	۱۱۳۸۸/۴۴	+ ۴۴۹۲/۲۷
ایتالیا	۱۵۸۸۳/۶۸	۸۰۰۲/۵۵	+ ۷۸۸۱/۱۳
بلژیک	۴۷۷۲/۶۶۱	۴۳۳۱	+ ۴۴۱/۶۶۱
هلند	۴۱۴۴/۴	۴۴۷۷/۲۱	- ۳۳۲/۸۱
اسپانیا	۳۸۳۵/۷۱	۲۰۲۸/۶۵	+ ۱۸۰۷/۰۶
سوئیس	۳۱۸۷/۱۵۸	۴۶۴۰/۸۵	+ ۱۴۵۳/۶۹۲
استرالیا	۳۴۳۳/۴۱	۲۲۸۶/۱۷	+ ۱۱۴۷/۲۴
جمع کل	۱۰۲۹۲۶/۳۱۶	۹۳۶۵۲/۹۲۷	+ ۹۲۷۳/۳۸۹

در هر سال و برای هر کشور با ضرب ارزش واردات از آن کشور به دلار جاری در ارزش نسبی هر دلار آمریکا در مقابل ارز آن کشور (نسبت به سال پایه) ارزش واردات از هر کشور به نرخ دلار آمریکا در سال پایه به دست آمده است.

پس ما توانسته‌ایم در مقابل ارزش واردات به دلار جاری به گونه‌ای به ارزش واردات به دلار ثابت دست یابیم که نوسان دلار در برابر هر یک از ارزهای دهگانه را لحاظ کرده باشیم. چنانچه جمع واردات از هر کشور به دلار جاری در کل دوره مورد بررسی را از جمع واردات از آن کشور به دلار ثابت کم کنیم به تغییرات قدرت خرید کشور ایران از هر کشور بر اثر نوسان ارزش دلار می‌رسیم. نتیجه نهایی در جدول بالا آمده است.

ملاحظه می‌شود که بر اثر نوسان ارزش دلار آمریکا در برابر سایر ارزها، قدرت خرید ما در برابر این ژاپن، مارک آلمان، گویلدن هلند، و فرانک سوئیس کاهش یافته و در برابر سایر ارزها در طول سالهای ۱۹۷۲-۱۹۸۶ میلادی افزایش یافته است. تنوع کشورهای طرف خرید ایران موجب شده است که قدرت خرید ما در مجموع از ناحیه نوسان ارزش دلار در برابر سایر ارزها (برخلاف اظهار نظرهای سطحی) تقویت شود.

نتیجه این بررسی نشان می‌دهد تاهنگامی که ما بهای نفت را به دلار آمریکا می‌گیریم باید در ترکیب سبد واردات خود از کشورهای مختلف دقت کنیم. روند کاهش یا افزایش ارزش دلار در برابر ارز کشور طرف مبادله با ما باید مورد توجه قرار گیرد و تا حد ممکن سعی کنیم واردات ما از کشورهایی باشد که ارزش دلار در برابر پول آن کشورها تقویت شده است.

